

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 71 Haziran 2020 & Volume: 13 Issue: 71 June 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

AMERİKA'DA DEVE BİRLİĞİNİN KURULMASI VE BİR OSMANLI DEVE SÜRÜCÜSÜ HACI ALİ (Hİ JOLLY)

THE FORMATION OF CAMEL CORPS IN THE US AND HACI ALİ (HI JOLLY), AN OTTOMAN CAMEL DRIVER

Ali SÖNMEZ*

Öz

Meksika Savaşı (1846-1848) sonrası Arizona, California, Nevada, Utah, Colorado ve New Mexico'yu sınırlarına katan Amerika, Kaliforniya'da 1849 yılında altının keşfedilmesiyle birlikte doğudan binlerce Amerikalının batıya doğru göçü ile uğraşmak zorunda kaldı. Yeni kazanılan topraklarda demiryollarını yapmak, savunma amaçlı askeri mühimmatın taşınması ve büyük kısmı sarp araziden oluşan bu toprakları yaşanır hale getirmek için düşünülen çözümlerden birisi çöl gemisi olarak isimlendirilen develerin kullanılmasıydı. 1855 senesinde kongreden alınan izin sonrası Henry C. Wayne başkanlığında Osmanlı topraklarına gelen heyet, 1855 ve 1856 yılları arasında satın aldıkları yetmişin üzerinde deveyi ABD'ye götürerek ilk Deve Birliğini kurdular. Ordu kurmayları tarafından taşımacılıkta kullanılan bu develer, 1861 senesinde başlayan iç savaş sonrasında develerin satılması ile dağıtıldı.

ABD tarihinde ilk kez kurulan deve birliğindeki hayvanların bakımını ise 1856 senesinde ABD heyetiyle birlikte İzmir'den Amerika'ya giden sekiz Osmanlı vatandaşı üstlendi. Bu kişilerden en tanınmış olanı ise babası Suriyeli annesi ise bir Rum olan Hacı Ali'dir. Henüz 28 yaşındayken Amerika'ya ayak basan Hacı Ali, Amerikan Ordusu bünyesinde kurulan deve birliğinde uzun yıllar boyunca deve sürücüsü olarak hizmet verdi. Bu süre içerisinde Amerikalılar adını telaffuz edemediklerinden dolayı kendisini Hi Jolly olarak çağırmağa başladılar. Son yıllarını Arizona'da küçük bir yerleşim olan Quartzsite kasabasında geçiren ve 1902 yılında burada ölen Hacı Ali, zaman içerisinde bir efsane haline geldi. Nitekim 1936 yılında Hacı Ali için Arizona Quartzsite kasabasında "Hi Jolly Anıtı" adıyla bir anıt mezar yaptırıldığı gibi, her sene 10 Ocak'ta Hacı Ali adına bir de festival düzenlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Ali, Hi Jolly, Philip Tedro, Deve, Amerika, Osmanlı.

Abstract

After the Mexican-American War in 1846-1848, the United States gained a vast territory called the Mexican cession that included the modern states of Arizona, California, Nevada, Utah, Colorado and New Mexico. With the discovery of gold in California in 1849 the US had to cope with "the California Golden Rush" when large numbers of Americans moved to the new state. To construct new railroads, to move supplies and to settle the newly acquired territory entailed travelling across North America. One of the solutions was to use camel that is called Ship of Desert. With the approval of the Congress, an American delegation headed by Henry C. Wayne travelled to the Ottoman Empire in 1855-6 and purchased more than 70 camels and formed the US Camel Corps. used as pack animals in the Southwestern United States, the camels were sold at auction after the Civil War.

The US delegation also hired eight Ottoman citizens who were camel drivers and trainers. Of these trainers, the most famous was Hacı Ali, the son of a Greek mother and Syrian father. Ali worked as a camel driver camel driver for the US Army for several years. Since the Americans could not pronounce his name "Hacı Ali", they called him Hi Jolly. Toward the end of his life, Ali settled in Quartzsite where he died in 1902. In time he became a legend and in 1936 a monument (Hi Jolly Monument) was dedicated to Hadji Ali and the Camel Corps in the Quartzsite Cemetery. In addition a festival is held for him on January 10 every year.

Keywords: Hacı Ali, Hi Jolly, Philip Tedro, Camel, America, Ottoman.

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ORCID ID: 0000-0001-7405-5280, asonmezz@gmail.com

Giriş

19. Yüzyılın ortalarında Amerikan'ın güneybatısının keşif ve yerleşim tarihinin bir parçası olan Hacı Ali, (Amerikan ordusunda deve kullanımına yardım etmek için bulunmuş Müslüman bir Osmanlı vatandaşı idi.) Amerika Birleşik Devletleri ordusunun 1855-1865 yılları arasında Amerika'nın batısında deve kullanımı ile başarısız denemesinde yer alan Müslüman bir Osmanlı vatandaşıydı. Hacı Ali Amerika'ya ayak bastığı 1856 senesinden öldüğü 1902 yılına kadar sadece develeri sürmek ve bakım yapmakla kalmadı aynı zamanda Birleşik Devletler ordusu için çok ihtiyaç duyulan izcilik hizmetini ve zaman içerisinde efsane haline gelmesini sağlayan develer ile taşımacılık işini de yerine getirdi. Amerikan askeri tarihinde önemli bir yeri olan Deve Birliği'ne ilişkin arşiv belgeleri ve döneme ilişkin anıların kaleme alındığı kitaplar oldukça yoğun bilgiler içerse de, Hacı Ali'nin yaşamına ilişkin bilgiler diğerlerine oranla kısıtlıdır. Bununla birlikte gerek dönemin gazeteleri gerek anılardan elde edilen bilgiler ve Hacı Ali'nin ölümünden sonra yoğunlaşan halk söylenceleri ve popüler kültür ürünleri, Amerika'ya giden ilk Müslüman Osmanlılardan olan Hacı Ali'nin yarattığı etkiyi kanıtladığı gibi, Hacı Ali efsanesi Amerika kültür dünyasını güçlü bir şekilde etkilemeye devam etmektedir. Ancak Hacı Ali'nin Amerikan popüler kültür dünyasına olan etkisine geçmeden önce Amerika'da deve birliği kurulması sürecini ele almamız gerekmektedir.

1- Amerika'da Deve Birliğini Kurma Girişimleri

1830'larda Amerika'nın batı yönündeki genişlemesi, bu bölgelere yerleşmeye çalışan göçmenlerin karşılaştığı arazi ve iklim koşulları tarafından ciddi biçimde kısıtlanmaktaydı. Kurak çöller, dağlar ve nehirler hem insanlar hem de hayvanlar için neredeyse aşılabilir bir engel olmuştu. Aslında insanlığın eski hizmetkârı olan develeri Doğu'dan yeni kıtaya nakletme düşüncesi yeni bir fikir değildi. Güney Amerika'nın İspanyollar tarafından fethinden sonra Juan de Reineza Peru'ya deve tanıtmak için bir girişimde bulunmuş ve on altıncı yüzyılın sonuna doğru İspanyol misyoner ve yazar José Acosta, And Dağları'nın eteklerinde develer gördüğünü yazmıştı. 1701'de ise muhtemelen köle taşıyan bir gemi, Gine'den Virginia'ya bazı develer getirmişse de bu girişimlerin tümü başarısızlıkla sonuçlanmıştı (Carroll, 1904, 391; Fleming, 1909, 141).

ABD'de resmi olarak deve kullanımına ait süreci başlatan olay ise 1836'da Yüzbaşı George H. Crosman'ın Birleşik Devletler Savaş Departmanı'na yaptığı başvuruydu (Lancaster, 2016, 25). Yüzbaşı Crosman, develerin nakliye aracı olarak kullanılmasına dair bir rapor hazırlayarak Washington'a şu önerilerde bulundu:

"Yük taşıma, dayanıklılık, yiyecek, su, dinlenme ve hız açısından Dromedary yani Arap devesi hayvanlar arasında rakipsizdir. Develer için normal yükler her biri yedi yüz ila dokuz yüz pound arasındadır (300-400 kg) ve bunlarla günde otuz ila kırk mil arasında (50-60 km), art arda günlerce seyahat edebilirler. Altı veya sekiz gün boyunca susuz ve az bir yiyecek gidebilecekleri de söyleniyor. Ayakları, çimenlik veya kumlu ovaları, kaba, kayalık tepeleri ve yolları geçmek için çok uygundur ve hiçbir nala da gerek duymazlar..." (Hawkins, 2007, 10).

Yaptığı bu teklif dönemin koşulları içerisinde ciddiye alınmayan Yüzbaşı Crosman, benzer bir teklifi 1843 senesinde tekrar gündeme getirmişse de sonuç bir önceki teklifiyle aynı oldu. Ancak 1846 senesinde başlayan Meksika savaşı, belki de unutulmaya yüz tutmuş olan bu raporun tekrar ve çok daha güçlü bir şekilde gündeme gelmesini sağlayacak ve ABD ordusu tarihinde daha önce görülmemiş bir deneyi, *Deve Birliği* kurma sürecini başlatacaktı (Greenly, 1952, 328).

Meksika Savaşı'nın (1846-1848) zaferle sonuçlanmasının ardından Arizona, California, Nevada, Utah, Colorado ve New Mexico'nun batı bölgelerini içeren arazilerin Birleşik Devletler topraklarına katılması ve California'da 1849 yılında altın keşfedildiğinde doğudan binlerce Amerikalının batıya doğru ilerlemeye başlaması insanlara yeni fırsatlar sağlamış, ancak hükümeti de bir o kadar sıkıntılı bir duruma sokmuştu. Yeni kazanılan toprakları araştırmak, savunmak ve batıya doğru göç edenleri güvenli bir şekilde bölgeye yerleştirmek hiç de kolay değildi (Frangos, 2007). Elde edilen yeni topraklar, geniş ve büyük oranda keşfedilmemiş ovalar, dağlar ve çöllerin bulunduğu bir bölgeydi ve ulaştırma en acil problem olarak görünüyordu. Bu çorak ve susuz topraklara doğru hareket eden yerleşimciler, batı yönündeki bu yürüyüşlerinde at veya katırla saatte ortalama üç mil yol alabilmekte, eğer sığır sürüleri de bu yolculuğa katılıyorsa hızları ortalama iki mile kadar düşmekteydi. Yeni topraklardaki bir diğer ciddi sorun da yerlilerin başlattığı akınlardı. Kızılderililer araziye, su kaynaklarını ve dağ geçitlerini iyi biliyorlardı. Üstelik Meksika'yla yapılan antlaşma uyarınca Birleşik Devletler, sınırı ve sınırdan geçişler ile bölgeye göç eden

yerleşimcileri yerlilerin müdahalesine karşı koruma görevini de üstlenmişti ve tüm bu işler çok daha iyi bir ulaşım sistemi gerektiriyordu (Lammons, 1957, 20-21).

Nitekim Meksika savaşında görev alan ve bölgeyi tanıyan ordu subaylarının deneyimleri ulaşım sorununa ciddi bir ilgi göstermelerine neden oldu. Yeni ele geçirilen bölgeler için demiryollarının yapılması planlansa da bu yıllar alacaktı ve iç bölgelerin demiryolundan yararlanması mevcut imkânlar dâhilinde çok daha uzun sürecekti. Kurulacak olan yeni kasabalar, küçük ordu garnizonları ile kamplar ve her türlü iletişim ise ani baskınlar yapabilen yerlilerin saldırılarıyla tehlike altındaydı (Fleming, 1909, 141). Askeri görevlilerin bir kısmı, genişleyen sınırın korunması ve Mississippi ile sahil arasında bir iletişim hattının açık tutulması gibi zor görevlerin yerine getirilmesinde deve kullanımının onlara en azından yardım edebileceğini düşünmekteydi (Carroll, 1904, 391). Bu isimlerden biri olan ve George H. Crosman'ın deve kullanımına ilişkin teklifini 1849 senesinde yaptıkları görüşmede benimseyen Binbaşı Henry C. Wayne, hazırladığı raporu Savunma Bakanlığı'na göndererek kongreye ABD hükümetinin develeri ithal etmesini önerdi. Bu öneri Mississippi Senatörü ve aynı zamanda Senato Askeri İşler Komisyonu başkanı Jefferson Davis'in de dikkatini çekmişti (Lancaster, 2016, 26). Jefferson Davis'in görüşüne göre, Birleşik Devletler'e yeni katılan batı bölgelerinin ekonomik gücünün arttırabilmesi için ulaşımın güçlü olması gerekiyordu. Davis, eski dünya çöllerinde çok değerli bir yük taşıyıcısı olduğunu uzun zaman önce kanıtlamış olan develerin kullanılmasının güneybatıdaki ulaşım sorununu çözmeye yardımcı olacağına inanmaktaydı. Proje onayı ve finansman sağlamak için birkaç yıl çalışan Davis, 1851 Kongresi'nin son günlerinde, orduya ayrılacak bütçe görüşmeleri sırasında, otuz devenin satın alınması için bir öneri sundu (Guinn, 1901, 146). Önerisi kabul edilmese de ısrarından vazgeçmeyen Davis, 1853 senesinde kongreye yeni bir öneri daha ilettili. Bu önerisinde Amerika'nın doğu ile batısı arasındaki ulaşım güçlüğüne dikkat çeken Davis'e göre, yapılmaya başlanan demiryolu ağları koşulları kısmen iyileştirebilecekti. Demiryolu askeri birlikleri, silahları ve bölgenin ihtiyacı olan malzemelerin taşınmasında önemliydi. Ancak bu hizmetten faydalanmak için demiryolundan çok uzakta, iç kısımda geniş alanlar olacaktı ve hayvan taşımacılığı mutlaka bu izole yerlere hizmet etmeye devam edecekti. Üstelik develer daha önce Napolyon tarafından Mısır'da kurak bölgeler ile dağlık alanlarda başarılı bir şekilde kullanılmıştı. Davis'e göre deve kullanımı benzer coğrafi şartları içeren kendi ülkesi için de geçerliydi ve gerek keşiflerin yapılması gerekse de askeri birliklerin ülkenin her tarafına hızla taşınması için develerin kullanılabileceğine inanıyordu (Bishop, 1957, 25).

Jefferson Davis, bir sonraki sene 1854'te Kongre'ye sunduğu yıllık raporunda da ".... askeri ve diğer amaçlarla deve kullanımından beklenecek avantajlara tekrar dikkat çekiyorum ve son yıllık raporumda belirtilen nedenlerden dolayı, ülkemize adaptasyonlarını test etmek için bir ödenek ayrılmasını tavsiye ediyorum..." önerisinde bulundu (Hawkins, 2007, 10).

Jefferson Davis'in önerileri kongre tarafından geri çevrilmiş olsa da zaman içerisinde deve kullanımının yararlı olacağına dair kamuoyu oluşmasına yardımcı oldu. Örneğin 1850-1853 yılları arasında ülkenin güneybatı sınırında çalışan yazar ve etnolojist John Russell Bartlett, develerin o bölgede kullanılması gerektiği görüşündeydi (Fleming, 1909, 143). Levant'ta uzun yıllar yaşamış ve bu süre içinde develeri inceleme fırsatı bulmuş olan Birleşik Devletler diplomatı George Perkins Marsh da develeri Amerika'da kullanmaktan yana idi. George Perkins Marsh, 1854-1855 kışında askeri taşımacılıkta deve kullanımı üzerine Smithsonian Institution'da önce ders vermiş ve daha sonra 1856'da Boston'da "*Deve Organizasyonu, Alışkanlıkları ve Kullanımları*" adlı bir kitap yayımlamıştı (Greenly, 1952, 330). Askeri birliklerde deve kullanımının bir başka savunucusu ise uzun yıllar Mısır'da yaşayan arkeolog George R. Gliddon idi. Develerin katırlara göre daha yararlı olacağını savunan Gliddon, hazırladığı raporu 1852 senesinde Askeri İşler Senato Komitesi'ne sunmuştu (Lammons, 1957, 24).

Ortaya konan çalışmalar ve Jefferson Davis'in konuyu ısrarla gündeme getirmesi neticesinde Birleşik Devletler Kongresi, 3 Mart 1855 tarihinde Deve Birliği kurulması için bir ödenek ayrılmasını kabul etti. Alınan karara göre savaş departmanı yönetiminde askeri amaçlarla kullanılmak üzere 30.000 dolarlık tutar deve alımı için tahsis edildi (Camels and Dromedaries, 1855, 639)

2- Birinci Deve Seferi: 3 Haziran 1855-15 Şubat 1856

Kongre'den aldığı onay sonrası çalışmalarına hemen başlayan Jefferson Davis, Mayıs 1855'te Binbaşı Henry C. Wayne ve donanmadan Yüzbaşı David D. Porter'ı deve satın alınması ve ithalatı görevine atadı. Binbaşı Wayne deve hakkında daha fazla bilgi edinmek için İngiltere ve Fransa'ya gidecek, kaptan Yüzbaşı Porter ise develeri getirmek için tahsis edilen U.S. Supply gemisi ile Akdeniz'e gidip İtalya Spezzia'da

Binbaşı Wayne'in buraya gelmesini bekleyecekti (Fleming, 1909, 144; Hawkins, 2007, 11). Yüzbaşı Porter U.S. Supply gemisiyle, New York'tan 3 Haziran 1855'te Spezzia'ya doğru yola çıktı (Greenly, 1952, 330). 4 Haziran 1855 tarihinde Londra'ya ulaşan Binbaşı Wayne ise İngiltere'nin bu tür konularda en yüksek otoritesi olan Prof. Richard Owen'la görüştü. 7 Haziran 1855'te Jefferson Davis'e gönderdiği mektupta Prof. Richard Owen'ın kendisine ve misyonuna büyük ilgi gösterdiğini belirten Binbaşı Wayne, Prof. Owen'ın devenin Birleşik Devletler topraklarına uyum sağlamasında herhangi bir zorluk görmediğine dair güvence verdiğini belirtmekteydi (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 17) Londra'da yaptığı görüşmelerin ardından 20 Haziran 1855'de Paris'e geçen Binbaşı Wayne, burada Cezayir'de deve kullanan Fransız subaylarla görüşmeyi umut etmişse de bu görüşmeleri gerçekleştirmedi. Paris'te sadece General Daumas ile görüşebilen Binbaşı Wayne, onun tarafından kendisine tavsiye edilen devenin Fransa'da iklime alışması hakkında bir broşür satın alarak (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 19-20), 24 Temmuz 1855'de Spezzia'da Teğmen Porter'e katıldı (Marsh, 1856, 212). Binbaşı Wayne ve Yüzbaşı Porter, Spezzia'da buluşmalarının ardından, develer hakkında bilgi sahibi olmak ve deve satın almak için U.S Supply gemisi ile Tunus'a gitti.

4 Ağustos 1855 öğleden sonra Tunus limanına gelen heyeti, daha önce burada ABD Konsolosu olarak görev yapmış olan Gwynn Harris Heap karşıladı. Bölgeyi son derece iyi tanıyan Heap, develerin bulunması ve satın alınmasında heyete yardımcı olacaktı. Tunus'a gelmelerinin ardından ilk olarak Tunus Beyi Muhammet Paşa ile görüşen heyet, Muhammet Paşa'nın kendilerine hediye ettiği üç deveyi sevinçle karşılasalar da, develerde uyuz hastalığının çıkması nedeniyle onları satmak zorunda kalmıştı (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 23). Tunus'tan ayrıldıktan sonra deve bulmak ümidiyle sırasıyla Mısır, Malta, İzmir ve Selanik'e giden heyetin bu seyahatlerine ilişkin bilgiyi, Yüzbaşı Porter'ın 5 Ekim 1855 tarihinde Jefferson Davis'e gönderdiği mektuptan öğrenebiliyoruz. Tunus'tan ayrıldıktan sonra ilk olarak Mısır'a ve Malta'ya giden heyet, satın alınacak nitelikte deve bulamayınca İzmir'e gelmişti. Burada ABD konsolosu Edward Stephen Offley ile görüşen heyet, Kırım savaşı nedeniyle askeri nakliyat aracı olarak kullanılan develerin ihracının Sultan Abdülmecid tarafından yasaklandığını ve fiyatların da normalden yüksek olduğu (dişi deve için 40-50 dolar, erkek deve için ise 75 ile 100 dolar arası) bilgisini almıştı. Selanik'e geçtiklerinde de durum aynıydı ve büyük hayal kırıklığı içerisinde 4 Ekim 1855'de İstanbul'a gelmişlerdi (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 26-27).

İstanbul'a geldiklerinde niyetlerinin deve bulmak için İran'a doğru gitmek olduğunu 11 Ekim 1855'de Jefferson Davis'e gönderdiği mektupta dile getiren Binbaşı Wayne, ancak yolların kış nedeniyle kapalı olmasından dolayı bundan vazgeçtiklerini ve 12 Ekim itibarıyla savaş dolayısıyla devenin yoğun olarak kullanıldığı Kırım'a -Balaklava'ya- gideceklerini belirtiyordu (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 29). Nitekim Gwynn Harris Heap ile birlikte Balaklava'ya vardıklarında Binbaşı Wayne, çift hörgüçlü develerin yavaş ve yüklerinin sabitlenmesini zorlaştıran iki hörgüçlü nedeniyle çok az faydasının olduğunu görmüştü. Fakat tek hörgüçlü develer değerliydi. Alınan bilgilerde üç bin tek hörgüçlü deve savaş dolayısıyla Kırım'daydı ve daha da fazlası ithal edilecekti (Fleming, 1909,145).

Kırım'daki araştırmanın ardından Binbaşı Wayne başkanlığındaki heyet tekrar İstanbul'a döndü. ABD'nin İstanbul konsolosu ile durum değerlendirmesinin ardından ise deve satın alınması ve ihracı için Osmanlı Devleti'nden yardım alınmasına karar verildi. Nitekim 10 Kasım 1855 tarihinde Osmanlı Hariciye Nezâreti'ne göndermiş olduğu yazıda Amerika Sefareti, Amerika Devleti tarafından Meksika ve California'da deve kullanılmasına karar verildiğini ve bu amaçla da yaklaşık otuz devenin satın alınması için Osmanlı topraklarına bir gemi yollandığını belirtmekte ve gerek bu develerin satın alınması gerekse bir çifti erkek, bir çifti dişi olmak üzere dört adet devenin Sultan Abdülmecid tarafından hediye olarak verilmesini talep etti (Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İrâde Hâriciye (İ.HR), 125/6309, Lef 1, 10 Kasım 1855). Bu talep üzerine konuyu hızlı bir şekilde gündeme alan Osmanlı yönetimi Amerikan heyetinin talep ettiği deve ihrac izni ile dört adet devenin hediye olarak verilmesi hususunu kabul etti ve bu husus 12 Kasım 1855 tarihli irâde ile onaylandı (BOA, İ.HR, 125/6309, Lef 2, 12 Kasım 1855). Ayrıca U.S. Supply gemisinin kısa süre içerisinde hareket edeceği göz önüne alınarak develerin bir an önce tedarik edilerek bedellerinin hazinece ödenmesi konusunda da Maliye Nezâreti'ne bilgi verildi (BOA, Hâriciye Mektubî Kalemi (HR.MKT), 127/66, 19 Kasım 1855).

Bu sırada araştırmalarına devam eden ve gittikleri bölgelerden beklentilerine cevap bulamayan Binbaşı Wayne başkanlığındaki heyet, deve satın almak için son çare olarak tekrar Mısır'a hareket etme kararı aldı. 29 Kasım 1855'te Kahire'ye gelen ve burada yaklaşık iki ay deve satın almak için uğraşan heyet,

nihayet satın aldıkları develerle birlikte 22 Ocak 1856'da İzmir'e doğru yola çıktı (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 45). Şubat ayı başında İzmir'e gelen heyetin çalışmaları neticesinde 33 adet deve (ikisi çift hörgüçlü, yirmi dokuzu tek hörgüçlü, Anadolu devesi olarak isimlendirilen bir adet tülü ve henüz yirmi dört günlük tek hörgüçlü) satın alınmıştı (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 48). Develerin U.S. Supply gemisine yüklenmesi daha önce yapılan hazırlıklar sonucu pek fazla sorun yaratmamıştı. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılmadan önce alt güvertede ahır hazırlanmış, hayvanlar için sürekli temiz hava sağlamak için üst güverte kesilmiş ve onları gemiye almak için kıyıya sürülebilecek bir de tekne inşa edilmişti. İzmir'e geldiklerinde ise gerek yolculuk sırasında gerekse Birleşik Devletler'e vardıklarında hayvanların bakımına yardımcı olmak ve deve sürücüsü olarak hizmet etmek üzere aralarında Hacı Ali'nin de bulunduğu 8 kişi kiralanmıştı (Nabhan, 2008, 17).

Deve satın alınması hususunda görevlendirilen heyet için moralleri bozan tek konu ise Sultan Abdülmecid'in hediye ettiği dört adet devenin geminin hareket tarihine yetişememiş olmasaydı. Develerin hediye edilmesine dair Sultan Abdülmecid'in irâdesi 12 Kasım 1855'de çıkmasına rağmen, Kırım savaşı şartlarında heyete verilecek niteliklere uygun deve tedarik edilememiş ve develer U.S Supply gemisinin İzmir'den ayrılış tarihine yetiştirilememişti. Sultanın hediye ettiği develerin ABD'ye teslimi, U.S. Supply gemisinin bir sonraki deve seferine kalmıştı.

Bu şartlar altında 15 Şubat 1856'da İzmir limanından ayrılan U.S. Supply gemisi yaklaşık üç ay sürecek olan yolculuğuna başladı. Yüzbaşı Porter bu uzun ve yorucu yolculuk için, İzmir'de gemiye dâhil olan deve bakıcılarına, özellikle de Hacı Ali'ye, danışarak hazırladığı yönetmeliği devreye sokmuştu. Develerin yanında sürekli bakıcılarının durmasını isteyen Yüzbaşı Porter, develerin beslenmesi, istirahati, her devenin günde yarım saat bacaklarının ovularak fırçalanması ve haftada bir tuz verilmesi gibi işlerin eksiksiz yerine getirilmesini sağlamaya çalıştı. Yolculuk sırasında doğan dört deveden üçünün ölmesi moralleri bozsa da (Carroll, 1904, 400-401), 14 Mayıs 1856'da Teksas Indianola'ya, yola çıkışlarından bir adet fazla, 34 deve ile inmişlerdi (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 98).

Bir müddet develerin dinlenmesini sağlayan Binbaşı Wayne, deve sürüsünü 18 Haziran 1856'da Indianola'nın 120 mil kuzeyinde bulunan San Antonio'ya götürdü. Binbaşı Wayne burada bir çiftlik kurmayı ve develerin bölgeye uyum sağlaması için tesisler oluşturmayı planlasa da bölgenin şehre yakın olması itirazlara neden olunca bu fikrinden vazgeçti. Bu durum üzerine deve sürüsü için yeni bir yer arayışına giren Binbaşı Wayne, 26-27 Ağustos 1856'da deve sürüsünü, San Antonio'nun yaklaşık 60 mil kuzeybatısında bulunan ve bundan böyle deve birliğinin uzun yıllar yaşayacağı Camp Verde'ye taşıdı (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 156; The New Mexico Historical Review, 1926, 440).

3- İkinci Deve Seferi (26 Haziran-10 Şubat 1857) ve Sultan Abdülmecid Tarafından Hediye Edilen Develer

İlk deve seferinin maliyeti beklenin altında yaklaşık 8.000 dolar tutmuştu. Jefferson Davis, Yüzbaşı Porter'ı daha fazla deve tedarik etmek amacıyla ikinci bir yolculuğa göndermenin iyi olacağını düşünmekteydi. Jefferson Davis'in talimatı üzerine Yüzbaşı Porter, 26 Haziran 1856 tarihli emirle, deve satın almak için bir kez daha U.S. Supply gemisi ile yola çıktı (The New Mexico Historical Review, 1926, 440). 14 Kasım 1856'da İzmir'e gelen Yüzbaşı Porter, Jefferson Davis'e gönderdiği raporda, daha önce görevlendirdiği Gwynn Harris Heap'in 38 genç deve satın aldığını ve Sultan Abdülmecid'in de daha önce taahhüt ettiği 4 deve yerine 6 güzel deve hediye ettiğini belirtmekteydi. Toplam 44 deve ile 15 Kasım 1856'da yola çıkacaklarını belirten Yüzbaşı Porter, Sultan Abdülmecid'in göstermiş olduğu anlayış ve hediye ettiği develer dolayısıyla, Sultan'a iletmek üzere, İzmir Valisi'ne 4 adet tüfek takdim ettiğini bildirmekteydi (The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation, 1857, 192).

Osmanlı belgelerine göz attığımızda da Yüzbaşı Porter'ın raporuna benzer bir süreci takip edebiliyoruz. Nitekim 1 Ekim 1856 tarihinde Osmanlı Hariciye Nezâreti İzmir Valisi'ne gönderdiği yazıda; ABD Sefaretî'nin İzmir'e gelen Gwynn Harris Heap'e deve alımı konusunda yardımcı olunmasını istediğini (BOA, HR.MKT, 161/58, Lef 3, 1 Ekim 1856) ve ayrıca daha önce verilemeyen 2 çift devenin yerine 3 çift devenin kendilerine hediye edilmesini talep ettiklerini belirtmekte (BOA, HR.MKT, 161/58, Lef 2, 2 Ekim 1856), ayrıca Amerika'ya hediye edilecek 3 çift devenin de İzmir Valisi tarafından bir an önce satın alınarak bu konuda görevli olan Gwynn Harris Heap'e teslim edilmesini istemekteydi (BOA, HR.MKT, 162/48, 8 Ekim 1856). Verilen bu emir sonrasında develeri satın alarak Gwynn Harris Heap'e teslim eden İzmir Valisi

Sadâret'e gönderdiği tahriratta, İzmir'de bulunan ABD konsolosluğunun Sultan Abdülmecid'e sunulmak üzere iki adet tüfek hediye ettiğini bildirmiş (BOA, İrâde Dâhiliye (İ.DH), 362/23995, Lef 1, 6 Aralık 1856; BOA, Sadaret Amedî Kalemî (A.AMD), 72/95) ve hediye edilen bu tüfeklerin kabul edilmesi 14 Aralık 1856 tarihinde çıkan irâde ile onaylanmıştı (BOA, İ.DH, 362/23995, Lef 3, 15 Aralık 1856).

Yaşanan bu gelişmeler sonrası İzmir'den 15 Kasım 1856 tarihinde kırk dört deve ile yola çıkan U.S Supply gemisi, 10 Şubat 1857'de Indianola'ya geldi. Yolculuk sırasında 3 deve öldüğünden Camp Verde'ye 41 deve ulaşabilmiş, ilk deve seferinden elde edilenlerle birlikte toplam sayı yetmiş beşe ulaşmıştı. (The New Mexico Historical Review, 1926, 441). Şimdi yapılması gereken ise develerin askeri hizmetlere uygun olup olamayacaklarını araştırmaktır.

4- Deve Birliği Deneniyor

Develerin askeri hizmetlere uygun olup olmadıklarına yönelik kamuoyunda beliren endişeleri gidermeye yönelik ilk girişim Binbaşı Wayne tarafından gerçekleştirildi. Binbaşı Wayne, Camp Verde'den 60 mil uzakta bulunan San Antonio'ya yulaf temin etmek üzere her biri 6 katırdan oluşan 3 araba ile 6 adet deve göndermeye karar verdi. Her biri 1.800 pound (816 kg) yulaf taşıyan ve katırlar tarafından çekilen üç arabanın Camp Verde'ye dönüş yolculuğu yaklaşık beş gün sürmüştü. San Antonio'ya gönderilen 6 deve ise 3.648 pound (1.655 kg) yulafı iki gün içinde Camp Verde'ye getirerek hem taşıma yeteneklerini hem de hızlarını açıkça göstermişlerdi (Greenly, 1952, 337; Carroll, 1904, 402). Daha sonraki testler de develerin arabaların gidemeyeceği dağ yollarına kolayca tırmanabileceğini ve atlar ve arabaların aksine çamurlu yollarda yorulmadan ilerleyebildiklerini kanıtlıyordu. Develerin bu süreçteki belki de tek dezavantajı onları hayatlarında ilk kez gören insanların önyargıları ile kokularının atları ve katırları rahatsız etmesiydi. Buna rağmen uygulamayı şiddetle savunan Jefferson Davis, alınan bu ilk sonuçlardan çok memnundu ve hazırladığı yıllık raporunda develerin başarısını kongreye sunmuştu (Fleming, 1909, 149).

Yapılan ilk deneyler başarıyla sonuçlanmasına rağmen 1857 senesinin Mart ayında James Buchanan'ın başkan olması görev değişikliklerini de beraberinde getirdi. Nitekim yeni başkanın göreve gelmesiyle birlikte Savaş Departmanı Sekreterliğine Jefferson Davis'in yerine John Buchanan Floyd getirilmiş, Camp Verde'de bulunan Binbaşı Wayne Washington'a atanmış ve develerin bulunduğu Camp Verde ise Innis Newton Palmer'ın gözetimine bırakılmıştı (Lammons, 1957, 36). Deve birliği kurma deneyinin iki önemli savunucusunun diğer görevlere atanması hiç şüphesiz sürecin ne olacağına dair endişe yaratmaktaydı. Ancak yeni sekreter Floyd'un da deneye devam etme kararı almasıyla birlikte (Fleming, 1909, 149), Camp Verde'de bulunan deve birliği en zorlu görevine 1857 senesi Haziran ayında başlayacaktı.

Bu zor deneyi gündeme getiren süreç, kongrenin Arizona Fort Defiance'den California sınırına kadar uzanan bir araba yolu yapma isteği ve bu yolun geçeceği güzergâhlar için bütçeyi onaylamasıyla başladı. Bu görev için seçilen kişi ise Edward Fitzgerald Beale'di. Bir donanma subayı olarak 1846-1848 Meksika savaşına katılan ve 1851 senesinde donanmadaki görevinden ayrılan Beale bölgeyi çok iyi tanıyordu. Ancak zorlu iklim koşullarının yanı sıra yerlilerin saldırı olasılığının yüksek olduğu böylesine zor bir görev verildiğinde Beale, daha önce hiç görmediği develerle bu yolculuğu yapmak istemediğini ve söz konusu görevi zorlaştıracaklarını düşünüyordu. Yine de sekreter Floyd, hükümetin hayvanlara yaptığı büyük yatırımın sonuçlarını görmekte ısrar etti. Bunun üzerine Beale, 25 deve, 44 asker, aralarında Hacı Ali'nin de bulunduğu iki deve sürücüsü, 12 araba ve yeter miktarda katır ve at ile 25 Haziran 1857'de Camp Verde'den yola çıktı (Moser, 2019, 95).

Toplam 4 ay kadar süren araştırma görevleri tamamlandığında develerin de içerisinde bulunduğu keşif birliği yaklaşık 1.200 mil (1.900 km) yol kat etmişti. Yolculuklarının son engeli olan Colorado Nehri'ne 17 Ekim'de ulaşan Beale, nehri geçmeye hazırlanırken John Buchanan Floyd'a şunları yazdı:

"...Tüm operasyonlarımızın önemli bir kısmı develer tarafından gerçekleştirildi. Bu asil ve yararlı hayvanların yardımı olmasaydı karşılaştığımız birçok zorluk bize düşecekti. Onlara olan hayranlığımız her geçen gün arttı, çünkü bütün sıkıntılara sabırla katlandılar, vahşi doğayı keşfetmedeki tüm adaptasyonlarını ve kullanışlılıklarını daha da geliştirdiler. Bazen, verdiğimiz görevlere dayanabilmelerinin imkânsız olduğunu düşündüm, ancak her denemeye eşit şekilde katlanabildiler. Şu anda keşif birliğimizdeki her erkek için konuşabileceğime inanıyorum ve onlardan hiç biri develerimizin en kayıtsız olanını en iyi katırlarımızdan dördüne tercih etmeyeceklerdir..." (Hawkins, 2007, 15).

Yaşanan bu gelişme sonrasında Savaş Sekreteri Floyd, 1858 yılının Aralık ayında kongreye sunduğu yıllık raporunda, develerin ilk ciddi denemeleri başarıyla tamamladığını ve askeri operasyonlar için büyük fayda ve üstünlük sağlayacağını kanıtladığını belirtiyordu. Develerin özellikle bölgede bulunan yerlilere

karşı avantaj sağlayacağını ve nakliye masraflarını da büyük ölçüde azaltacağını ifade eden Floyd, kongreye 1.000 adet deve daha satın alınmasını tavsiye etti (Carroll, 1904, 405). Bu gelişmeler yaşanırken önemli bir husus ise Beale'in develeri Camp Verde'ye geri getirme emri almasına rağmen, bu isteği geri çevirmesiydi. Bu durum Beale ile birlikte yola çıkan Hacı Ali ve Yiorgos Caralomba'yı da etkilemiş ve bu ikili de Camp Verde'ye geri dönememişti. Nitekim zorlu yolculuk sonrası Beale, ilk olarak develeri iş ortağı Samuel A. Bishop'un San Joaquin Vadisi'ndeki çiftliğine taşıdı. Bishop ve Beale develeri ilk olarak Tejon Kalesi'nin yakınında ortaya çıkan yeni şehre yük taşımak için kullanmışlardı. Hatta böyle bir girişim sırasında büyük bir Mohave Kızılderili grubunun saldırısına maruz kalan Bishop, adamlarını develere bindirerek Kızılderililere saldırdı. Aslında bu hadise develerin kullanıldığı tek savaş eylemiydi ve Birleşik Devletler ordusu tarafından değil siviller tarafından gerçekleştirilmişti. Ancak develerin Bishop ve Beale tarafından kullanılması fazla uzun sürmedi. Kasım 1859'da ordu, Bishop'un çiftliğindeki 25 devenin sorumluluğunu üstlenerek develeri Fort Tejon'a taşıdı ve 1860 senesinde develer tekrar bir teste tabi tutuldu. Bu testin amacı develerin hızlı bir şekilde ekspres servis olarak kullanılıp kullanılamayacağını görmektir. Nitekim develer Camp Fitzgerald'dan Colorado Nehri üzerindeki Camp Mohave'ye yaklaşık 300 mil mesaj taşıma göreviyle iki kez test edildi (Hawkins, 2007, 16).

İlk deneyleri başarıyla tamamlayan deve birliği gerek Camp Verde gerekse de diğer yerlerde ordu mahalleleri tarafından 1861'e kadar sürekli olarak kullanılmaya başlanmıştı. Hatta 1860 veya 1861'de, Asya'dan deve ithal etmek amacıyla San Francisco'da bir şirket dahi kuruldu. Yaklaşık 20 tane tek hörgüçlü deve tedarik eden şirket bu develerin 12'sini Nevada'daki bir bataklığın tuzunu 200 mil uzaklıktaki Washoe gümüş değirmenine taşımak için kullanmış, develerin bazıları ise Kerr County'den Brownsville'e pamuk balyaları taşımak için görevlendirilmişti. Bununla birlikte sorunlar da yok değildi. Özellikle deveye alışkın olmayan at ve katırların genellikle onlardan ürkmeleri ve bölge ahalisinin tavırları olumsuz bakış açısının gelişmesine zemin hazırlamıştı. Hatta Brownsville'de sokaklarda develerin gezinmesine yasak dahi getirilmişti (Carroll, 1904, 406). Ancak bu deneyi asıl sekteye uğratan 1861'de başlayan Amerikan iç savaşı oldu.

5- Deve Birliği Deneyinin Sonu

1861-1865 yılları arasında devam eden iç savaşın henüz başlarında, Birleşik Devletler kuvvetleri Teksas'tan çekildiğinde Camp Verde, develeri tanımayan ve onlara pek fazla önem vermeyen Konfederasyon'un eline geçti (Fleming, 1909, 151). Deve birliği deneyinin başlarında bu konuya karşı çıkmış olan Edward Fitzgerald Beale, bu yeni durum karşısında ordunun develeri elinde tutmaya devam etmesini teklif ettiyse de, Başkan Lincoln'un savaş sekreteri Edwin M. Stanton develerin pratik fayda sağlamayacağı düşüncesiyle bu teklifi reddetti (Moser, 2019, 96). Nitekim henüz iç savaş devam ederken 26 Şubat 1864'te California'da bulunan 37 deve 1.945 dolar karşılığında elden çıkarılmış, bir kısmı ise geniş çöl arazisi içine salınmıştı (Hawkins, 2007, 16). Savaşın sonunda Camp Verde'de bulunan 44 deve ise 1866 senesi Mart ayında açık arttırma usulüyle satışa çıkarıldı ve deve başına 31 dolar ile en yüksek teklifi veren Bethel Coopwood'a satıldı (Carroll, 1904, 408). Bethel Coopwood develerin bir kısmını güneye Meksika sınırına götürdü ve Laredo ile Mexico City arasında başarılı olmayan bir deve taşımacılık şirketi kurdu. Daha sonraları develerin bazıları sirkelere veya maden şirketlerine devredildi, bazıları hayvanat bahçelerine konuldu ve bazıları ise doğaya bırakılarak yerlilerin ve avcılarının hedefi haline geldi (Greenly, 1952, 352). Örneğin 26 Eylül 1879 tarihli Expositor gazetesi Arizona'daki Gila Bend kıyılarında çok sayıda deve görüldüğünü ve Colorado'da iyi fiyatlarla satılabilecekleri düşünüldüğünden onları toplamak için av partileri yapıldığını sayfalarına taşımıştı. Haftalık olarak Arizona'da basılan Democrat gazetesi de 30 Aralık 1881 tarihli sayısında, Gila Bend yakınlarında yerliler tarafından 7 büyük ve 2 yavru devenin yakalanarak bir sirke satıldığını ve o civarda hala çok sayıda deve olduğunu yazıyordu (Farish, 1915, 362).

6- Hacı Ali/Hi Jolly (1828-1902)

Amerika'da deve birliği deneyinin sona ermesi şüphesiz Hacı Ali'yi derinden etkiledi. Osmanlı topraklarından Amerikalılara deve hakkındaki tecrübelerini aktarmaya giden Hacı Ali, Amerika'nın uçsuz bucaksız çöllerinde bir anda işsiz kalmıştı. Amerika'ya büyük hayallerle gelen bu ilk Müslüman Osmanlı vatandaşı Hacı Ali'nin erken aile geçmişi hakkında bilgilerin sınırlı olması nedeniyle pek çok iddia ortaya atılmıştır. 1828 yılında Suriyeli bir baba ve Yunan bir anneden İzmir'de dünyaya geldiği genel kabul görmüş olsa da (Moser, 2019, 95; Luther, 2012, 113; Nabhan, 2008, 12; Sharkey, 2017, 198), 1880 senesinde Amerikan vatandaşlığını Philip Tedro ismiyle alması, onun etnik ve dini kimliğine yönelik tartışmaları da beraberinde

getirmiştir. Nitekim doğduğunda Hristiyan olduğu ve sonradan hacca giderek Müslümanlığı tercih ettiği (Luther, 2012, 113; Frangos, 2007) veya Müslüman olarak doğup Amerika'da Hristiyanlığı kabul ettiği iddialar arasındadır (Sharkey, 2017, 198). Belki de Jacob Rama Berman'ın, Amerika'da doğan iki kızını da Müslüman olarak yetiştirdiği iddiasında olduğu gibi, Hacı Ali hayatı boyunca hep Müslümandı (Berman, 2012, xi.) Bunu eldeki veriler ışığında bilmemiz imkânsız. Ancak araştırmaların birleştiği genel kanı, 25 yaşına geldiğinde Mekke'ye gidip hacı olmasının ardından bir süre Cezayir'deki Fransız Yabancı Lejyonu ile deve satın alma işinde görev yaptıdır. Bu hizmet sırasında develerin askeri kullanımı, bakımı ve beslenmesinde ustalaşan Hacı Ali, 1855'te İzmir'e geri döndüğünde, Osmanlı topraklarına deve satın almak için gelmiş olan Binbaşı Wayne ve Gwin Harris Heap ile tanıştı (Nabhan, 2008, 13). Kendisiyle birlikte yedi kişi daha Amerika'daki devenin bakımı ve sürücüsü olarak kiralanmıştı. Bu deve sürücüleri, Yiorgos Caralambo (Greek George veya sonradan George Allen), Anastasio Coralli (Kısa Tom), Mimico Teodora (Mico), Hadjiatis Yannaco (Uzun Tom), Michelo Georgios, Yanni Iliato ve Giorgios Costi idi (Frangos, 2007; Luther, 2012, 114).

U.S. Supply gemisi 15 Şubat 1855 tarihinde 33 deve ile Amerika'ya doğru yola çıktığında, bu uzun yolculukta özellikle Hacı Ali gerek develerin gemiye yüklenmesinde gerekse de develerin bakımına gösterdiği titizlikle dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştı. Özellikle Gwin Harris Heap Hacı Ali'den etkilendiğini, "...keskin koyu gözlü bu esmer küçük Arap, develer hakkında bize çok yardımcı oldu ve bu yüzden onu develerle birlikte Amerika'ya gidecek kişilerden biri yaptık" sözleriyle açıklıyordu (Nabhan, 2008, 17).

14 Mayıs 1856'da U.S. Supply gemisi ile Teksas Indianola'ya gelen Hacı Ali, 26-27 Ağustos'ta 1856'da deve sürüsü ile birlikte bundan böyle deve birliğinin uzun yıllar yaşayacağı Camp Verde'ye geldi. 25 Ekim 1856 tarihinde yaptığı anlaşmaya göre, Camp Verde'de bulunan askerlere hayvanları nasıl yükleyip bakılacağını öğretecek olan Hacı Ali'ye ayda 15 dolar maaş verilecekti. Kendisini meşhur edecek olan Hi Jolly takma adı da Camp Verde'deki bu ilk günlerinde, askerlerin Hacı Ali ismini telaffuz etmede yaşadıkları zorluk nedeniyle ortaya çıkmıştı (Luther, 2012, 114; Carroll, 1904, 403). Camp Verde'de ilk ayları oldukça sıkıntılı geçen ve kendini kabul ettirmeye çalışan Hacı Ali'nin ilk zorlu görevi, Arizona Fort Defiance'den California sınırına uzanan bir araba yolunun geçeceği güzergâhları tespit etmek için görevlendirilen Edward Fitzgerald Beale ile 25 Haziran 1857'de çıktığı ve yaklaşık 4 ay süren yolculuktu (Moser, 2019, 95). Bu yolculuk sırasında 25 devenin sorumluluğunu Yiorgos Caralambo (Greek George) ile birlikte başarıyla yerine getirmişti. Ancak bu yolculuk sonrası Beale'in verilen emre rağmen Camp Verde'ye dönmeyi reddetmesiyle, Hacı Ali ve Yiorgos Caralambo (Greek George) Edward Fitzgerald Beale'in yanında bulunmak zorunda kaldı. Edward Fitzgerald Beale develeri iş ortağı Samuel A. Bishop'un San Joaquin Vadisi'ndeki çiftliğine taşıyarak Los Angeles limanından Fort Tejon'a develerle yük taşıma işine girmiş ve zaman zaman Hacı Ali ve Yiorgos Caralambo'yu da bu işte istihdam etmişti (Nabhan, 2008, 22).

1861-1865 yılları arasında gerçekleşen iç savaş sonrasında deve birliği deneyi de artık sona ermişti. Amerika'nın batısında yer alan toprakların keşfinde çok işe yaramış olan develerin artık fazlaca önemi kalmamıştı. Deve deneyinde görev yaptıktan sonra 38 yıl daha Amerika'nın güneybatısında yaşayacak olan Hacı Ali zamanını, keşfetmesine ve kurulmasına yardım ettiği yollar üzerinde, yük taşımacılığı ve zaman zaman da Birleşik Devletler süvarileri için izcilik hizmeti yaparak geçirdi. Nitekim deve birliği deneyi sona erdikten sonra ilk olarak Colorado Nehri limanları ile doğudaki maden kampları arasında bir nakliye işi başlattı. Hacı Ali'nin develerle giriştiği nakliye işine ait önemli bir ayrıntı, ölümünden sonra Topeka State Journal gazetesinde 29 Nisan 1903 tarihinde yayımlanan haberdir. 1872 senesinde o dönem en önemli askeri üslerden olan Fort Yuma'da bulunduğunu belirten Horace Winters, bu süreçte Hacı Ali'yi gördüğünü gazeteye verdiği röportajda şu sözlerle dile getirmektedir:

"Arizona'da madencilik işiyle uğraştım ve belki de dünyanın en sıcak yeri Fort Yuma'da bulundum. O günlerde Arizona'da ulaşım sorunu önemliydi. O kadar önemli ki San Francisco'dan Fort Yuma'ya bir kutu puro göndermek küçük bir servete mal olmaktaydı. Tüm malzemeler önce gemiyle Colorado nehrinin ağzına oradan da nehir vapuru ile Fort Yuma'ya gelirdi. Fort Yuma en önemli askeri üslerden biriydi ve her yıl binlerce ton malzeme oraya getirilirdi. Bu iş dolayısıyla tüm yük gemileri varille para kazanmıştı ve Colorado River Steamboat şirketinin taşıma ücretleri ise korkunçtu. 1872 yazında Fort Yuma'daydım. O sırada konuşulan tek konu bir deve sürüsünün beklenen geliyordu. İnşilerini asla unutmuyacağım. Sabahın erken saatlerinde buharlı tekneden çıktılar. Yaklaşık elli deve vardı ve Hi Jolly başlarındaydı. Sonra Arizona topraklarına ayak basan en tuhaf geçit töreni başladı. Kavurucu sıcak altında küçük kasabanın ana caddesi Meksikalılar, madenciler, kovboyar, Kızılderililer, kumarbazlar, dans salonu kızlarından oluşan bir insan kalabalığı ile kaplıydı. Büyük ciddiyetle Hi Jolly yol açtı ve deve sürüsünü yürütmeye başladı. Develer pek de iyi durumda değillerdi ve şehir dışında bir ağıl içine konulmuşlardı. Günlerce develerden başka bir şey

tartışılmadı. Hi Jolly kurak çöllerde ulaşım sorununu çözeceklerine inanıyordu ve onunla aynı görüşte olan birçok kişi vardı. Zaman zaman kullanılsalar da gerek bir attan daha fazla yemeleri gerekse de ücretlerinin yüksekliği nedeniyle develer başarılı olmadı. Hi Jolly'i tanımaya geldim ve onu şimdiye kadar tanıştığım en tuhaf karakterlerden biri olarak buldum. O eşsizdi. Başka hiç kimse Arizona'ya deve ithal etme fikrini düşünemezdi." (Topeka State Journal, 29 Nisan 1903).

Gazetede çıkan haberde olduğu gibi Hacı Ali'nin ticari girişimleri beklediği gibi olmamıştı. Bununla birlikte Hacı Ali Amerikan ordusu ile olan bağına da koparmamıştı. 1870 senesinde Apache şefi Geronimo'ya karşı başlatılan savaşta ordudan aldığı teklif üzerine Fort Mc-Dowell'de izci-rehber olarak ayda 100 dolar karşılığında görev almıştı (Curtis, 2016, 16; Moser, 2019, 95-96; Nabhan, 2008, 23). Bu görevdeki başarısı ileride Kızılderililere karşı yapılacak harekâtlarda görev almasını da sağlayacaktı. Nitekim 1870-1880 yılları arasında Sioux, Cheyenne ve Arapho Kızılderililerine karşı yapılan savaşlara izci olarak katılan Hacı Ali'nin ismi Amerika'nın güneybatısında iyiden iyiye tanınmaya başlamıştı (Yiğit, 2012, 98). Ancak Hacı Ali'nin nerede olduğu ve kesin eylemleri, 1880'de Tucson'da bulunan ordu birliği tarafından istihdam edilinceye kadar belirsizdir. Tucson'da görev yaptığı sırada Hacı Ali, Amerikan vatandaşlığına geçti ve Philip Tedro ismini aldı. Hacı Ali aynı yıl Meksika asıllı olan Gertrudis Serna'yla evlendi ve bu evlilikten Amelia ve Herminia isimli iki kızı dünyaya geldi (Nabhan, 2008, 23).

Evlenmesinin ardından Hacı Ali, bir süreliğine yerleşik bir yaşama uyum sağlamaya çalışsa da belli bir yerde yaşamak kendisine zor gelmekteydi. Tek tutkusu olan develeri gibi özgür kalma içgüdüsi için kemirmeye başlayınca ailesinin yanında çok uzun süre kalamadı. Kızları doğduktan sonra, daha önce istemeden de olsa doğaya saldırdığı develerini tekrar bulmaya çalıştı. Bu arayışı sırasında ailesinden iyice uzaklaşmış Sonora'nın kuzeyindeki San Augustin Madencilik Şirketi için çalışmaya başlamıştı. Daha sonra yolu bugünkü Quartzite kasabası yakınlarındaki Arizona Tyson's Well'e düştü ve oraya yerleşti (Nabhan, 2008, 24). Orada çiftçilerden avukatlara ve politikacılara kadar pek çok kişiyle arkadaş oldu ve ismi Quartzite çevresinde biraz daha tanındı. Nitekim 22 Kasım 1883 tarihli The Bossier Banner gazetesinde Hi Jolly başlığıyla çıkan haberde, deve birliğinin kurulması ve Hacı Ali'nin hizmetleri uzunca bir makaleyle tanıtılmıştır (The Bossier Banner, 22 Kasım 1883).

1889 yılına geldiğimizde Hacı Ali'nin bu kez sağ kalan birkaç devesini bulmak için Ajo'ya geldiğini görüyoruz. Tom Childs Jr., Hacı Ali'yi Ajo yakınlarında develeri ararken hatırlıyordu;

"...Bu ülkeye develerin getirilmesine yardım eden Arap yaşlı adam Hi Jolly, 1888 ya da 1889'da Ajo'daki yerime gelip bazılarını yakalamaya çalıştı. Hatta Hi Jolly bir süre Ajo'daki evimde yaşadı ve bana develerle seyahatlerinin hikâyelerini anlatırdı ..." (Nabhan, 2008, s. 24).

1896 yazında ise Hacı Ali'yi, Phoenix'te yaşayan ve Agua Caliente Springs'i ziyaret eden Bay Ross ile birlikte görüyoruz. Orada tanıştığı kişinin Hacı Ali olduğu kendisine söylendiğinde Bay Ross, Hacı Ali'nin ve ona ait olan katırların müze arşivlerine giren iki fotoğrafını çekti (Frangos 2007; Yiğit, 2013, 97). 1898 senesi ise Hacı Ali'nin hastalıklarla boğuşmaya başladığı dönemdi. Yoksulluğun yanı sıra çölde yalnız bir yaşamın sıkıntıları sonunda onu hasta etmişti. 1898'de uzun yıllardır ayrı yaşadığı karısı Gertrudis, Hacı Ali'nin Tucson'da hastaneye kaldırıldığını öğrenmiş ve hatta St. Mary's Hastanesi'ne onu ziyaret etmeye gitmişti. Ancak Hacı Ali'ye kızgın ve kırgın olan Gertrudis, kızlarını babalarını görmeleri için yanında getirmemişti (Nabhan, 2008, 25). Hastanede uzun bir süre kalmasına rağmen Hacı Ali'nin hastalığı bir türlü düzelmedi. Arkadaşı Obermuller'e göre, sonunda ordu aracılığıyla sağlık ve mali destek almak için arkadaşlarının yardımına başvurmaya karar verdi. Nitekim Obermuller 1901'de Hacı Ali ile ilgili yaptığı bir açıklamada, Hacı Ali için Arizona Bölgesi'nin Kongre delegesi Marcus A. Smith'e ayda on beş dolarlık emekli maaşı bağlanması için ricacı olduğunu belirtmektedir. Müracaat yapılmasına rağmen karar olumsuz çıkmıştı. Yetkililer Marcus A. Smith'e, Hacı Ali'nin orduda resmi olarak işe başladığına dair bir kaydının olmadığını bildirmişlerdi. Yapılan açıklamada ayrıca, Hacı Ali'nin ordu için görev yaptığında Birleşik Devletler vatandaşı olmadığı, sözleşmeli görev yaptığı ve herhangi bir yaralanma geçirmediği notu da düşülmüştü (Nabhan, 2008, s. 25-26). Böylece Hacı Ali 1856 yılından itibaren katıldığı tüm askeri görevlerin dikkate alınmadığını acı bir şekilde öğrenmiş oldu.

Sağlığı ve umudu azalmaya devam eden Hacı Ali, 1902 yılında Arizona çölünde küçük bir kasaba olan Quartsite kasabasına geldiğinde yanında sadece birkaç katır vardı. Kendisine edindiği küçük bir kulübede yaşayamaya başladı ve 16 Aralık 1902'de Arizona ve Colorado Nehri arasındaki eski bir çöl yolunda öldü. Öldüğünde 74 yaşında olan Hacı Ali'nin üzerinde kırk sent değerinde üç gümüş sikke ve bir paket de tütün vardı. Hacı Ali'nin hayatta olduğunu son gören kişiler, onlara deve aramak için Colorado Nehri yolunda olacağını söylediğini iddia ettiler. Bunlardan biri Jimmy Walker adında bir Teksaslı idi.

Walker, Hacı Ali'nin Quartzite'deki bir barda bölgede deve görüldüğü sözlerini duymasının ardından "Çocuklar, bu deve nerede?" diye sorduğunu ve daha sonra da çıkıp gittiğini belirtmektedir. Walker'a göre Hacı Ali'nin cansız bedeni çölün ortasında bulunduğu, vücudunun bir kısmı önceki gecenin çöl rüzgârlarından sürüklenen kumlarla kaplıydı ve Hacı Ali'nin kolları uzun süre önce ölmüş olan bir devenin boynuna sarılı haldeydi (Nabhan, 2008, s. 26).

7- Hacı Ali/Hi Jolly Efsanesi Başlıyor

Hacı Ali ölümünün ardından Quartzsite kasabasının mezarlığına gömüldü. Ölüm haberi ilk kez 24 Aralık 1902 tarihli The Arizona Sentinel gazetesine "Hi Jolly Gone/Hi Jolly Gitti" başlığıyla yansıdı (The Arizona Sentinel, 24 Aralık 1902, 3). 25 Aralık'ta The San Francisco call. gazetesi Hacı Ali'nin ölüm haberini "Hi Jolly Dies at Tyson's Well/Hi Jolly Tyson's Well'de Öldü" başlığıyla duyururken (The San Francisco call., 25 Aralık 1902, 9), aynı tarihli The Arizona Republican gazetesi "Death of Hi Jolly/Hi Jolly Öldü" başlığını kullanmıştı (The Arizona Republican, 25 Aralık 1902, 9). Hacı Ali öldüğünde Quartzsite kasabasında basit bir mezarlığa gömüldü ve ardından 1935 yılına kadar unutuldu. 1935 senesinde Arizona karayolu departmanından James L. Edwards bir proje kapsamında, Hacı Ali için piramit şeklinde bir kaidenin üzerinde bakırdan yapılmış deve figürünün bulunduğu bir anıt mezar tasarladı ve inşa etti. Nitekim 28 Aralık 1935 tarihli Nogales International gazetesinin haberine göre, anıt mezarın açılışı 5 Ocak 1936 tarihinde bölge senatörünün de katılacağı bir törenle yapılacak, ayrıca anıt mezara bakır kutular içerisinde Hacı Ali ve döneme ilişkin belgelerin yanı sıra, 1856 yılında Hacı Ali ile birlikte Amerika'ya gelmiş olan ve 1934 senesinde Los Angeles Hayvanat Bahçesi'nde 80 yaşında ölen Topsy isimli devenin külleri de konacaktı (Nogales International, 28 Aralık 1935, 5). Kaidenin üzerine bir de yazı yerleştirilmişti:

"Hi Jolly'nin son kampı. 1828'de Suriye civarında doğdu. 16 Aralık 1902'de Quartzsite kasabasında öldü. 10 Şubat 1856'da bu ülkeye geldi. Deve sürücüsü, paketleyici ve kılavuz olarak 30 yıldan fazla Birleşik Devletler Hükümeti'ne doğrulukla hizmet etti."

5 Ocak 1936 tarihinde anıt mezarın açılışı için düzenlenen törende konuşan tarihçi Elizabeth Toohey, ABD hükümetinin sadece develeri kaderine terk etmekle kalmadığını, aynı zamanda ülkeye büyük hizmetleri bulunan deve sürücüsü Hacı Ali'nin tedavisini de reddettiğini belirterek, yoksulluğun tüm acısını çeken Hacı Ali'nin küçük düşürüldüğünü ve yalnız bırakıldığını ifade etmişti (Nabhan, 2008b, 216; Nabhan, 2008a, 27). Gerçekten de Amerika'ya geldikten sonra yaklaşık 45 sene zor şartlarda çalışmış olan Hacı Ali, yaşadığı dönemde umduğu hayatı ve etkiyi yaratamamışsa da özellikle anıt mezarının açılması sonrasında Amerika tarihinin en ilgi çekici simalarından biri olarak popülerleşti. Arizona, özellikle de Quartzsite halkı Hacı Ali/Hi Jolly efsanesine sıkı sıkı sarıldı. Her yıl 10 Ocak tarihinde Osmanlı topraklarından gelen bir Müslüman göçmenin anısına düzenlenen Camelmania-Hi Jolly Daze/Hi Jolly Festivali ile efsane yaşatılmaya çalışılıyor. Quartzsite kasabası sakinleri geçit töreni, deve yarışları ve konserlerle şehrin en meşhur karakterini bir festival ile anmaya devam ediyor ve son yıllarda Türkler de bu festivale katılıyor. Adına bestelenen "Hi Jolly, Camel Driver" adlı beste ise batının en çok bilinen ve söylenen şarkılarından biri oldu ve pek çok sanatçı tarafından seslendirildi. İlk kez 1962 yılında, New Chiristy Minsterals adlı gurubun solisti Randy Sparks adlı sanatçının "Ramblin" isimli albümünde yer aldı ve pek çok ödül kazandı. Böylece Hacı Ali, izci kamplarında ateş başında söylenen bu şarkı ile daha da ünlendi ve toplumda yer etti. Kamp ateşi yanarken gecenin geç saatlerine doğru, Hacı Ali'nin ilginç yaşamı efsane gibi anlatılmaya başlandı (Yiğit, 2013, 101-102).

Hacı Ali Amerika'da, özellikle 1950'li yıllardan itibaren, yazılı ve görsel basının da ilgi duyduğu bir figür haline gelmeye başladı. Gazetelerdeki haberler dışında adına yazılan ilk roman Jim Kjelgaard tarafından 1959 senesinde basılan Hi Jolly isimli romandı. Hacı Ali ayrıca radyo programlarına ve sinema filmlerine de konu oldu. Bunlarda biri Develer Geliyor adlı bir radyo programıdır (Yiğit, 2013, 101-102). Hacı Ali figürünün yer aldığı ilk sinema filmi ise 1954 senesinde çekilen Southwest Passage/Güneybatı Geçidi isimli western filmidir. 1857 senesinde Arizona Fort Defiance'den California sınırına uzanan bir araba yolunun geçeceği güzergâhları tespit etmek için görevlendirilen Edward Fitzgerald Beale'in 4 ay süren yolculuğunun anlatıldığı bu filmde, gerçekte olduğu gibi Hacı Ali'de yer almaktadır. Bir diğer film ise 1976 senesinde çekilen "Hawmps" adlı western-komedi filmidir.

Hacı Ali sadece Amerika'da değil Avrupa'da da ilgiyle karşılanmış, Avrupa menşeli bir çizgi roman olan Red Kit, sayfalarına Hacı Ali'yi de dâhil etmiştir. Nitekim Devenin Hazinesi adlı kısa öyküde Hacı Ali ile karşılaşan Red Kit'in macerası okuyucuyla buluşmuştur. Son yıllarda Türkiye'de de Hacı Ali üzerine

gazetelerde pek çok yazı kaleme alınmış, Hacı Ali üzerine bir de roman yazılmıştır. Eser Baykuş'un kaleme aldığı ve iki kitaptan oluşan romanın ilk kitabı "*Hacı Ali Amerika'da Bir Osmanlı Kovboyu Teşkilat-ı Aceze*" ismiyle 2016 senesinde yayımlanmıştır. Eser Baykuş ilk romanın devamı olan "*Hi Jolly Amerika'da Bir Osmanlı Kovboyu Amerikan Tarihine Yön Veren Osmanlı*" kitabını ise 2018 senesinde okuyucuyla buluşturmuştur.

Sonuç

19. Yüzyılın ortalarında Amerikan'ın güneybatısının keşif ve yerleşim tarihinin bir parçası olan Hacı Ali, Amerika Birleşik Devletleri ordusunun 1855-1865 yılları arasında Amerika'nın batısında deve kullanımı ile başarısız denemesinde yer alan Müslüman bir Osmanlı vatandaşıydı. Hacı Ali Amerika'ya ayak bastığı 1856 senesinden öldüğü 1902 yılına kadar sadece develeri sürmek ve bakım yapmakla kalmadı, aynı zamanda Birleşik Devletler ordusu için çok ihtiyaç duyulan izcilik hizmetini ve zaman içerisinde efsane haline gelmesini sağlayan develer ile taşımacılık işini de yerine getirdi. Amerikan askeri tarihinde önemli bir yeri olan Deve Birliği'ne ilişkin arşiv belgeleri ve döneme ilişkin anıların kaleme alındığı kitaplar oldukça yoğun bilgiler içerse de Hacı Ali'nin yaşamına ilişkin bilgiler diğerlerine oranla kısıtlıdır. Bununla birlikte gerek dönemin gazeteleri gerek anılardan elde edilen bilgiler ve Hacı Ali'nin ölümünden sonra yoğunlaşan halk söylenceleri ve popüler kültür ürünleri, Amerika'ya giden ilk Müslüman Osmanlılardan olan Hacı Ali'nin yarattığı etkiyi kanıtlıyor. Dahası Hacı Ali efsanesi Amerika kültür dünyasını güçlü bir şekilde etkilemeye devam ediyor. Amerikalılar bugün, Hacı Ali'nin mezarını araştırıyor ve deve keşif birliğinin Amerika'nın güneybatısında izlediği yolun temsili canlandırmalarına katılıyorlar. Günümüzde Amerika'da yaşayan Türklerin de ilgi göstermeye başladığı bu festivalde Hacı Ali, pek çok kişi tarafından Hi Jolly ya da Amerikan vatandaşı olmasının ardından aldığı Philip Tedro ismiyle tanınmış veya etnik ve dini kimliği üzerinden Arap-Rum, Müslüman-Hristiyan olup olmadığı tartışlsa da, her şeyden önemlisi Hacı Ali Müslüman bir Osmanlı vatandaşı olarak Amerika'ya gitmiş ve deve kültürünün bu ülkede yayılması ve kıtalararası kültürel alışverişin çok yönlü yapısının ortaya koyulması açısından bizlere çok farklı bir hikâye sunmuştur.

KAYNAKÇA

Osmanlı Arşivi

İrâde Dâhiliye (İ.DH)

İrâde Hâriciye (İ.HR)

Hâriciye Mektubî (HR.MKT)

Sadaret Amedî Kalemi (A. AMD)

Sürelî Yayınlar

Nogales International

The Arizona Republican

The Arizona Sentinel

The Bossier Banner

The San Francisco Call

The Topeka State Journal

Araştırma ve İnceleme Eserler

Baykuş, Eser (2016). *Hacı Ali Amerika'da Bir Osmanlı Kovboyu Teşkilat-ı Aceze*. İstanbul: 1984 Yayınevi.

Baykuş, Eser (2018). *Hi Jolly Amerika'da Bir Osmanlı Kovboyu Amerikan Tarihine Yön Veren Osmanlı*. İstanbul: Onur Kitap.

Berman, Jacob Rama (2012). *American Arabesque: Arabs and Islam in the Nineteenth Century Imaginary*. NYU Press.

Camels and Dromedaries (1855). A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774 - 1875. *The Library of Congress*, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llsl&fileName=010/llsl010.db&recNum=660>. (Erişim: 2/03/2020)

- Carroll, Charles C (1904). The Government's Importation of Camels: A Historical Sketch. *Twentieth Annual Report of The Bureau of Animal Industry for The Year 1903*, U.S. Department Of Agriculture, Washington: pp. 391-409.
- Curtis, Edward E. (2016). *Muslim Americans in the Military: Centuries of Service*. Indiana University Press.
- Farish, Thomas Edwin (1915). *History Of Arizona*. Vol: 1. Phoenix, Arizona.
- Fleming, Walter L. (1909). Jefferson Davis's Camel Experiment. *Popular Science Monthly*, Vol: 74, No. 2. pp. 141-152.
- Frangos, Steve (2007). *Philip Tedro: A Greek Legend of the American West*.
<http://www.helleniccomserve.com/philiptedro.html>. (Erişim: 10/01/2020.)
- Greenly, Albert H. (1952). Camels in America. *The Papers of the Bibliographical Society of America*, Vol: 46, No: 4. The University of Chicago Press. pp. 327-372.
- Guinn, James Miller (1901). Camel Caravans of the American Desert. *Annual Publication of the Historical Society of Southern California and Pioneer Register*, Los Angeles: Part: II, Vol: V, pp 146-151.
- Hawkins, Vince (2007). The U.S. Army's "Camel Corps" Experiment. *On Point*, Vol: 13. No: 1, Army Historical Foundation, pp. 8-16.
- Kjelgaard, Jim (1959). *Hi Jolly*. Dodd, Mead. New York.
- Lammons, Frank Bishop (1957). Operation Camel: An Experiment in Animal Transportation in Texas, 1857-1860. *The Southwestern Historical Quarterly*, Vol: 61. No: 1. Texas State Historical Association. pp. 20-50.
- Lancaster, Ryan (2016). Outside the Sandbox: Camels in Antebellum America. *Saber and Scroll*. Vol: 5, Apus Press. s. 25-36.
- Luther, Joseph (2012). *Camp Verde: Texas Frontier Defense*. The History Press.
- Marsh, George P. (1856). *The Camel: His Organization, Habits and Uses*. Boston.
- Moser, Edward P. (2019). *The White House's Unruly Neighborhood: Crime, Scandal and Intrigue in the History of Lafayette Square*. McFarland & Co Inc.
- Nabhan, Gary Paul (2008a). *Arab/American: Landscape, Culture, and Cuisine in Two Great Deserts*. University of Arizona Press.
- Nabhan, Gary Paul (2008b). Camel Whisperers Desert Nomads Crossing. *The Journal of Arizona History*, Vol: 49, No: 2, Summer.
- Sharkey, Heather J. (2017). *A History of Muslims, Christians, and Jews in the Middle East*. Cambridge University Press.
- The New Mexico Historical Review* (1926). Editors: Lansing Bartlett Bloom- Paul A. F. Walter. Vol: 1. Historical Society of New Mexico at the Museum Press. Santa Fe.
- The Purchase of Camels for the Purposes of Military Transportation* (1857). *Report of the Secretary of War*. Washington. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=miun.agx7642.0001.001&view=1up&seq=17>. (Erişim: 10/12/2019)
- Yiğit, Vural (2013). *Hacı Ali-Hi Jolly Amerika'da Bir Osmanlı Vahşi Batı'da Symirna'lılar*. İstanbul.

Kongrenin Deve Birliği Kurulması İçin 30.000 Dolar Tahsis Ödeneği

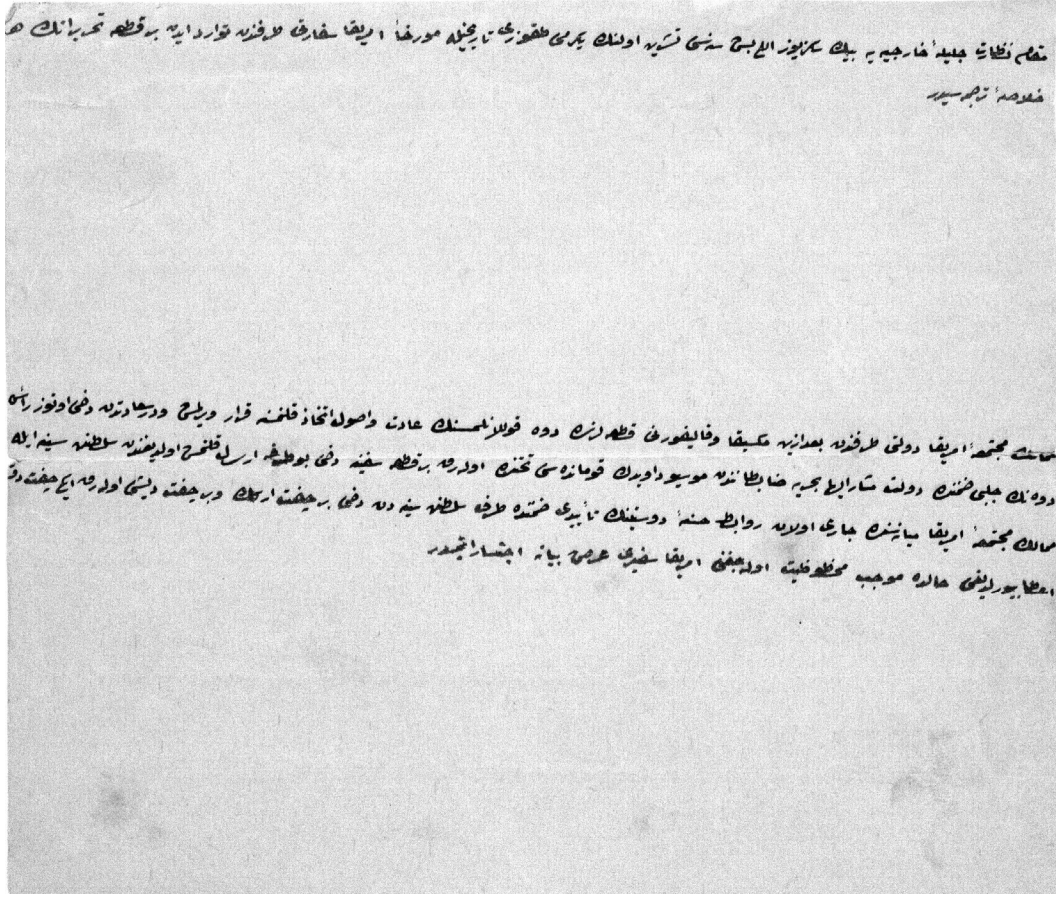
THIRTY-THIRD CONGRESS. SESS. II. CH. 169. 1855. 639

SEC. 3. *And be it further enacted*, That the provisions of an act entitled "An act for the payment of the civil officers employed in the Territory of New Mexico, while under military government," approved July seventeenth, eighteen hundred and fifty-four, be, and the same are hereby, extended to embrace the case of Lieutenant-Colonel J. M. Washington, deceased, late of the army, for and during the period of his appointment and service as military governor of New Mexico, ex-officio superintendent of Indian affairs, and commander of the troops, prior to the formation of the civil government. Claim of J. M. Washington.
1854, ch. 80.

SEC. 4. *And be it further enacted*, That the sum of thirty thousand dollars be, and the same is hereby appropriated, to be expended under the direction of the War Department, in the purchase and importation of camels and dromedaries, to be employed for military purposes. Camels and dromedaries.

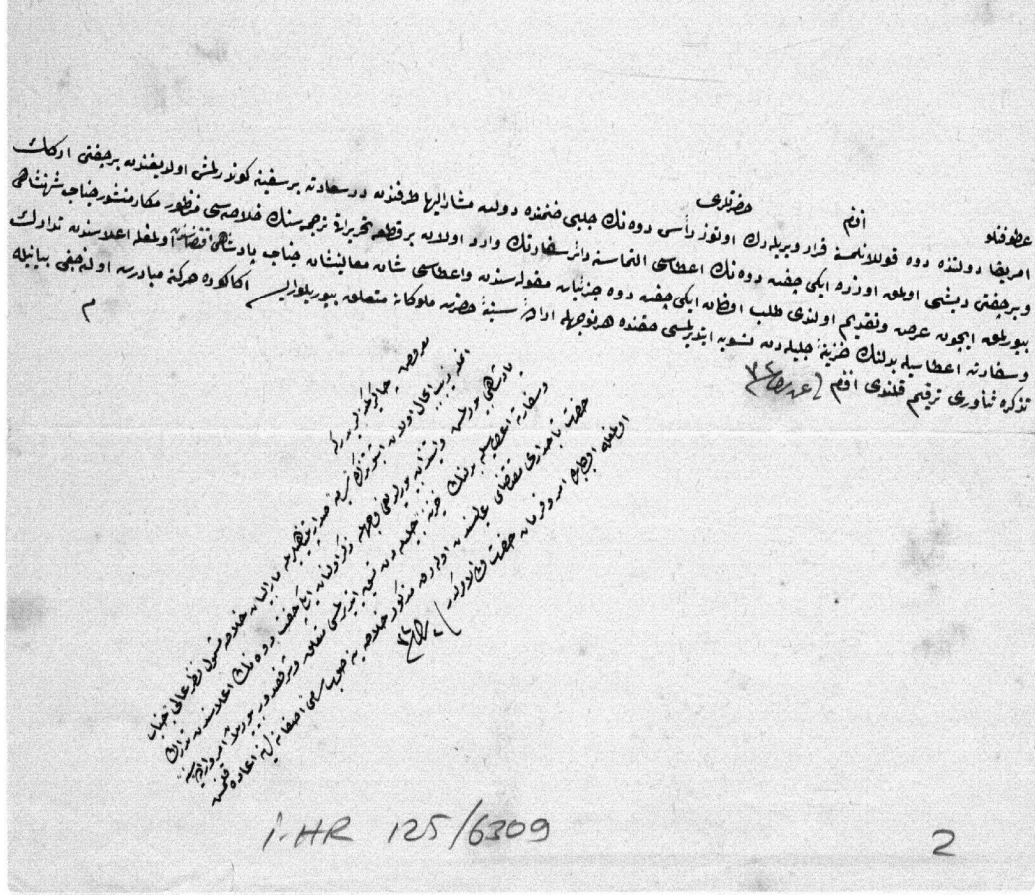

Amerika Sefaretinden Dört Adet Devenin Hediye Edilmesine Dair Hariciye Nezâretine Gönderilen Tahrirat

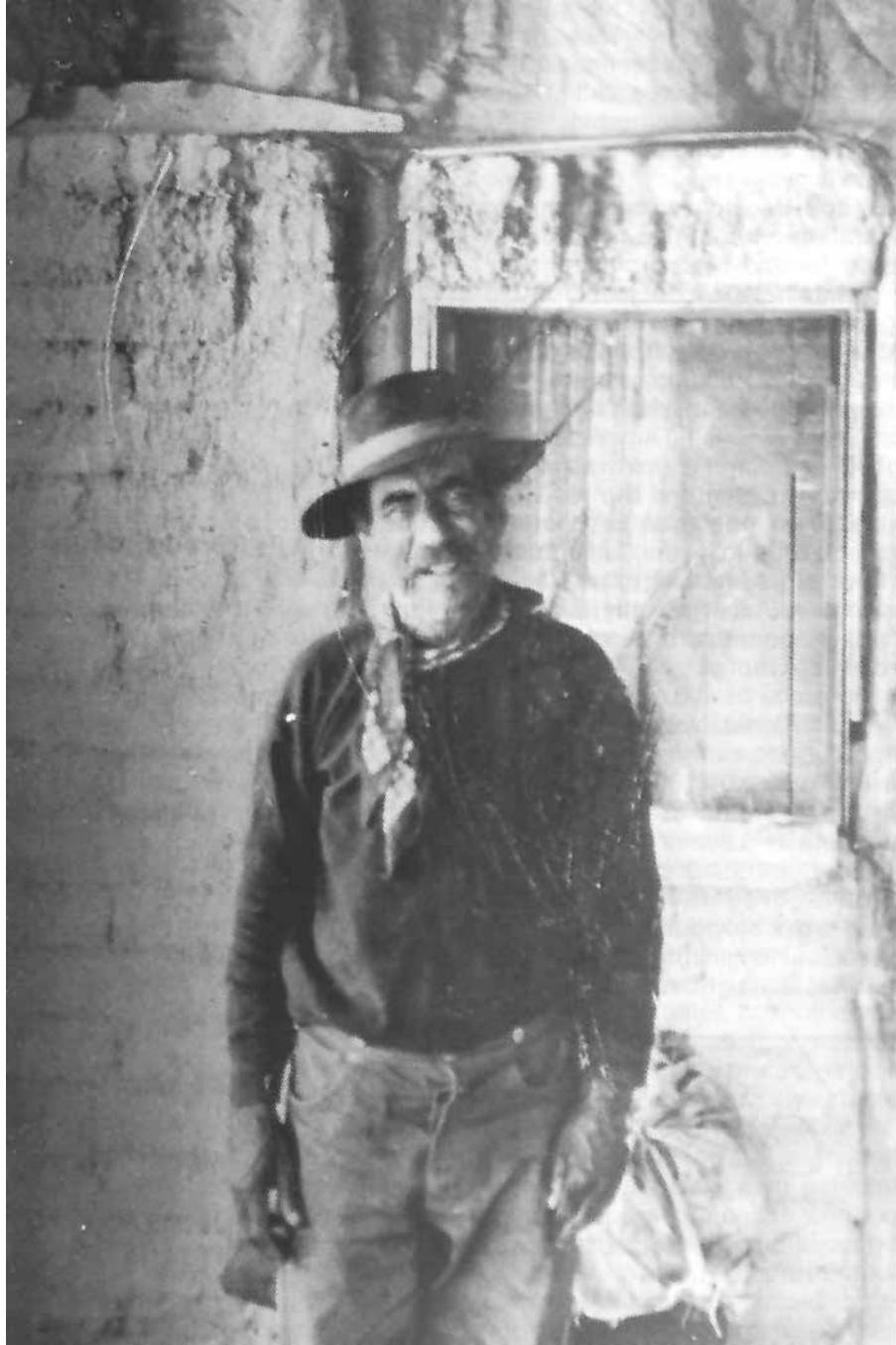

Sultan Abdülmecit'in ABD'ye Dört adet Deve Hediye Etmesine Dair 12 Kasım 1855 Tarihli İradesi

Hacı Ali/Hi Jolly

Hacı Ali/Hi Jolly ve Eři Gertrudis Serna 1880

Hacı Ali/Hi Jolly Ölüm Haberini İlk Kez Haber Yapan Arizona Sentinel Gazetesi 24 Aralık 1902

ARIZONA SENTINEL.

Yuma, Arizona

WEDNESDAY, DEC. 24, 1902.

WEATHER REPORT.

For the week ending Tuesday, Dec. 23, 1902.

Day of Week.	Relative Humidity.		Temperature.	
	5 a m	5 p m	Max.	Min.
Wednesday.....	87	32	59	36
Thursday.....	93	65	62	41
Friday.....	67	55	61	41
Saturday.....	68	49	61	40
Sunday.....	70	41	62	43
Monday.....	49	39	67	44
Tuesday.....	41	32	67	52
Means.....	71	45	63	42

Rainfall for the week, trace.
Accumulated deficiency of temperature for week, 16 degrees.

S. HACKETT,
Official in Charge.

Yuma lodge F. and A. M. had a called meeting at their hall on Main street Tuesday night for the purpose of conferring the 3rd degree upon the Rev. J. A. Crouch.

A Merry Christmas! Carnations for the Christmas ball will be distributed at the hall, with compliments of the New York Store.

Miss Nellie White is home from school and will remain until after the holidays.

W. H. DeBerry and family were registered at the Gandolfo Saturday, having just returned from a visit to Los Angeles. They went to their home in Yuma valley Sunday.

Landlord Baker of Hotel Gandolfo returned Tuesday from a business trip

Clever Window Dressing.

In a Window at E. F. Sanguinetti's is a clever piece of work by Frank Lee in the representation of a Christmas Eve scene in a humble home. There is a fireplace in which a cheerful fire is yet burning, though all but Santa Claus have supposedly retired, and stockings of various sizes hang from the old-fashioned mantelpiece ready to receive the "Christmas gifts." Nearby is a chair and two or three pairs of well-scuffed shoes, just as the youngsters left them on going to bed, the whole making a very pretty, homelike picture which no one can fail to appreciate and enjoy.

A Valuable Publication.

There is a publication that is always very much looked for on account of the instructive reading matter that it contains. We refer to Hostetter's Almanac for 1903, published by The Hostetter Company, Pittsburg, Pa., proprietors of their famous Stomach Bitters. This medical treatise is published in the English, German, French, Norwegian, Swedish, Bohemian and Spanish languages, and contains interesting reading in regard to your health, many testimonials as to the efficacy of the Bitters, many amusing anecdotes and other items that will interest you throughout the year. Don't fail to obtain a copy from your druggist, also give the Bitters a trial if you are a sufferer from dyspepsia, indigestion, constipation or nervousness. It will cure you.

Masonic Installation.

Yuma lodge No. 17, F. and A. M., will install its officers for the coming year Saturday night at the Elks hall

Schools Close for the Holidays.

The public schools of Yuma closed Friday afternoon for the holiday vacation. While no extensive preparations had been made for closing exercises, an impromptu programme was rendered by the pupils in Misses Bell, Kent and Harrington's and Prof. McDonald's rooms.

All assembled in the two rooms that had been appropriately decorated and thrown together for the occasion. The programme consisted of songs and recitations. The children acquitted themselves most creditably, and at the close departed with happy faces and best wishes for a bright and Merry Christmas. The following pupils took part:

From Miss Bell's room: Margaret Johnson, Hilary Ketcherside, Louise Hickey, May English, George Spear, Sidney Williams, Ethel Karr, Felice ApJohn, Emily Reynolds, Andy Connor and Dick Ramirez.

From Miss Kent's room: Robert Garner, Peter Monson, Rose Hickey, Louise Butterfield, Mary Crouch, Chono Oleata, Louis Aguirre, Ruby Livingston and Ruth Bowman.

From Miss Harrington's room, Arthur Townsend, Julius Levy, Charles Connor, Lucile Elliott and Maurine Elliott.

From Prof. McDonald's room: Grace Wupperman, Effie Judkins and Laura Derriek.

The Colorado River Transportation Company and its New Steamer.

The Colorado River Transportation Company, composed of Los Angeles capitalists, was recently organized. Steamers of the company will run from

Hi Jolly Gone.

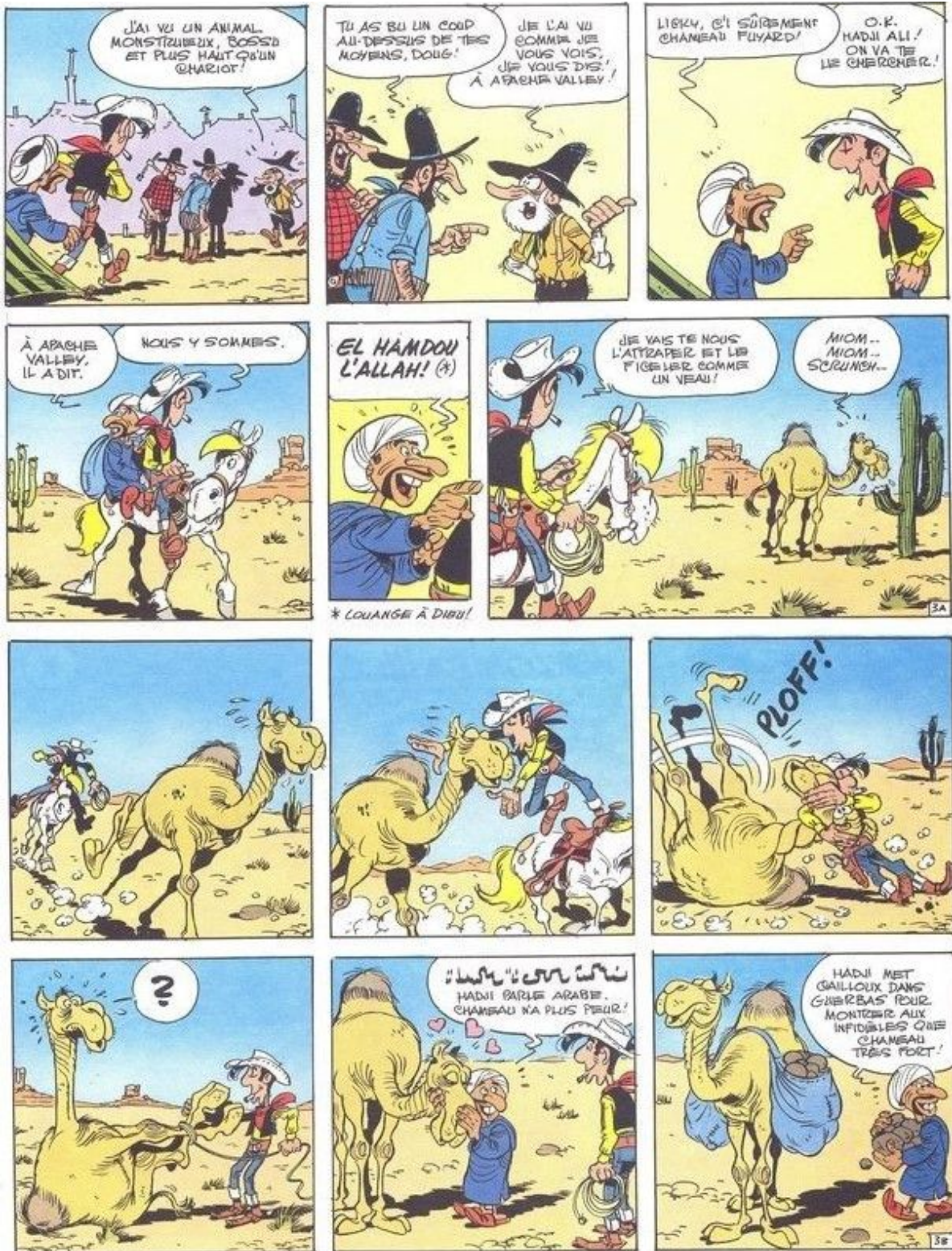
Hi Jolly, the man who introduced camels into Arizona for freight carrying purposes, died at Quartzsite, Yuma county, on Tuesday, the 16th instant, aged over 70 years. The name of Hi Jolly recalls the days when Yuma was the entrepot of all Arizona. All supplies came from San Francisco. At the mouth of the Colorado they were transferred from the ocean vessels to the river steamers and by them brought to Yuma, from whence they were hauled by freighters to different parts of the territory. Fort Yuma was an important military post in those days and thousands of tons of government freight was landed here to remain. The freighters in those times made money—but not quite so much as the steamboat line, whose carrying charges were something appalling. The rates we do not recall, but the charge was so much per square foot—and payable in gold. Weight was not so much considered as bulk. The government used to ship in a good many wagons and horses, and in determining the transportation charges the steamboat company measured a wagon, for length, from the end of the tongue to the rear end of the bed, the latter being pushed back as far as possible to swell the figure, and the height was obtained by raising the tongue to a perpendicular position and measuring from the ground up. The length of a horse was from the end of his tail, straightened out, to the point of his nose, the height being from the ground to the end of the tail held in a perpendicular position, allee same wagon tongue. The dimensions thus obtained were enormous, but in perfect harmony

Quartzsite Kasabasında Bulunan Hacı Ali/Hi Jolly Anıtı

Hacı Ali/Hi Jolly ve Red Kit

Hacı Ali/Hi Jolly Festivali

